

ОЦІНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

©2024 ШЕПЕЛЕНКО С. М.

УДК 658.0141
JEL Classification: O31; O30

Шепеленко С. М.

Оцінка трудового потенціалу як основа розвитку процесу інтелектуалізації на промислових підприємствах: науково-практичні аспекти

Мета статті – формування науково-практичних аспектів щодо оцінки трудового потенціалу як основи розвитку процесу інтелектуалізації на промислових підприємствах у сучасних трансформаційних умовах. За результатами проведеного дослідження виявлено, що значний рівень нестабільності та вплив глобальних трансформацій значно впливає на фундаментальні перетворення соціально-економічної системи суспільства. Під їх впливом змінюється демографічна структура суспільства, формуються інноваційні вимоги до ринку праці, зростає інтенсивність міграційних потоків, відбувається інтеграція трудових ресурсів у світові ринки праці тощо. Починаючи з моменту незалежності України (1991 р.) соціально-економічний розвиток мав значні коливання, які формувалися під впливом ендогенних та екзогенних факторів. Економіка України за час незалежності мала значні коливання, що впливало на рівень середньої заробітної плати населення. Здебільшого формування розвитку країни залежить від ефективності роботи трудового потенціалу (фізичного, інтелектуального, матеріального тощо). На підставі проведеного дослідження визначено, що динаміка темпів приросту середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. у гривнях та доларах практично мала відповідну тенденцію до зростання, окрім випадків, коли виникало коливання курсу валют. Це підтверджує той факт, що на зміну розміру заробітної плати впливають такі фактори: економічні фактори; соціальні фактори та політичні фактори. Незважаючи на підвищення рівня середньої заробітної плати в Україні, він значно нижчий від інших розвинутих країн Європи. Результати проведеного аналізу показників динамічного ряду залежності розміру середньої заробітної плати та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні за 2019–2023 рр., свідчать про тісну відмінну монотонну залежність. Це підтверджує той факт, що зростання показника виконання наукових досліджень і розробок в Україні включає кілька ключових аспектів: фінансування, структура витрат, результати досліджень, вплив на інновації та економіку країни в цілому. Сучасні тенденції мають бути спрямовані на зростання фокусу на прикладних і інноваційних дослідженнях, а саме: підвищення комерційної і практичної значущості наукових досліджень та посилення зв'язків між наукою, державою і промисловістю.

Ключові слова: трудовий потенціал, підприємство, персонал, розвиток підприємств, інтелектуалізація.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-201-211>

Рис.: 6. **Табл.:** 6. **Формул:** 3. **Бібл.:** 11.

Шепеленко Світлана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, докторант кафедри економіки та менеджменту, Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: svitlana7388@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3952-2035>

UDC 658.014
JEL Classification: O31; O30

Shepelenko S. M. Assessment of Labor Potential as a Basis for the Development of the Process of Intellectualization at Industrial Enterprises: Scientific and Practical Aspects

The aim of the article is the formation of scientific and practical aspects of assessing the labor potential as the basis for the development of the process of intellectualization at industrial enterprises in modern transformational conditions. According to the results of the carried out study, it is found that a significant level of instability and the impact of global transformations significantly affects the fundamental transformations of the socioeconomic system of society. Under their influence, the demographic structure of society is changing, innovative requirements for the labor market are being formed, the intensity of migration flows is increasing, labor resources are being integrated into world labor markets, etc. Since Ukraine's independence (1991), socioeconomic development has had significant fluctuations, which were formed under the influence of endogenous and exogenous factors. The economy of Ukraine during the period of independence has had significant fluctuations, which affected the level of the average wage of the population. For the most part, the formation of the country's development depends on the efficiency of the labor potential (physical, intellectual, material, etc.). On the basis of the study, it is determined that the dynamics of the growth rate of the average wage in Ukraine for 2019–2023 in hryvnias and dollars practically had a corresponding upward trend, except for cases when there were fluctuations in the exchange rate. This is verified by the fact that changes in wages are influenced by the following factors: economic factors; social factors and political factors. Despite the increase in the level of average wages in Ukraine, it is much lower than in other developed European countries. The results of the carried out analysis of the indicators of the dynamic series of dependence of the size of the average wage and the number of employees involved in the implementation of research and development in Ukraine for 2019–2023 indicate a close distinct monotonous dependence. This is confirmed by the fact that the growth in the R&D performance rate in Ukraine includes several key aspects: funding, cost structure, research results, impact on innovation and the country's economy as a whole. Current tenden-

cies should be aimed at increasing the focus on applied and innovative research, namely: increasing the commercial and practical significance of scientific research and strengthening the links between science, the State and industry.

Keywords: labor potential, enterprise, personnel, enterprise development, intellectualization.

Fig.: 6. **Tabl.:** 6. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 11.

Shepelenko Svitlana M. – Candidate of Sciences (Pedagogy), Candidate on Doctor Degree of the Department of Economics and Management, Educational and Scientific Institute "Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy" of V. N. Karazin Kharkov National University (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: svitlana7388@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3952-2035>

Вступ. Значний рівень нестабільності та вплив глобальних трансформацій значно впливає на фундаментальні перетворення соціально-економічної системи суспільства. Під їх впливом змінюється демографічна структура суспільства, формуються інноваційні вимоги до ринку праці, зростає інтенсивність міграційних потоків, відбувається інтеграція трудових ресурсів у світові ринки праці тощо.

Процес формування глобально-інноваційної соціальної орієнтації спрямований на задоволення потреб людини, розвиток і вдосконалення її потенціалу та стимулювання інтелектуально-креативного ставлення до праці, а для цього необхідно визначити роль та значення людини з її трудовим потенціалом. Особлива увага повинна приділятися її розвитку та якісному вдосконаленню, як це відбувається в сучасному прогресивному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій щодо формування науково-практичних аспектів щодо оцінки трудового потенціалу як основи розвитку процесу інтелектуалізації на промислових підприємствах в сучасних трансформаційних умовах свідчить про те, що ці питання розглядаються як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями, такими як Ареф'єва О. [1], Сидорчук О. [2], Прохорова В. [3; 4; 7], Проценко В. [3], Тридід О. [5], Хаустова В. [6], Чобіток В. [8; 9] та ін.

Питання щодо формування науково-практичних аспектів щодо оцінки трудового потенціалу як основи розвитку процесу інтелектуалізації на промислових підприємствах в сучасних трансформаційних умовах є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Мета статті – формування науково-практичних аспектів щодо оцінки трудового потенціалу як основи розвитку процесу інтелектуалізації на промислових підприємствах у сучасних трансформаційних умовах.

Викладення основного матеріалу дослідження. Починаючи з моменту незалежності України (1991 р.) соціально-економічний розвиток мав значні коливання, які формувалися під впливом ендегенних та екзогенних факторів.

Економіка України за час незалежності мала значні коливання, що відповідно впливало на рівень середньої заробітної плати населення. Здебільшого формування розвитку країни залежить від ефективності роботи трудового потенціалу (фізичного, інтелектуального, матеріального тощо). Проаналізуємо показники динамічного ряду середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. за кварталами (табл. 1) [11].

Динамічний ряд середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. наведено на рис. 1.

Таблиця 1

Розрахунок показників динамічного ряду середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. (за кварталами)

Період	Середня заробітна плата, грн	Темп приросту, грн	Темп приросту, %	Курс долара до грн	Середня заробітна плата, дол.	Темп приросту, дол.	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
I квартал 2019 р.	9629	-	-	27,8	346,37	-	-
II квартал 2019 р.	10430	801	108,32	26,6	392,11	45,74	113,21
III квартал 2019 р.	10732	302	102,90	28,6	375,24	-16,86	95,70
IV квартал 2019 р.	11220	488	104,55	24,2	463,64	88,39	123,56
I квартал 2020 р.	11006	-214	98,09	24,1	456,68	-6,96	98,50
II квартал 2020 р.	10849	-157	98,57	27,1	400,33	-56,35	87,66
III квартал 2020 р.	11750	901	108,30	27,1	433,58	33,25	108,30
IV квартал 2020 р.	12776	1026	108,73	28,4	449,86	16,28	103,75
I квартал 2021 р.	12835	59	100,46	28,1	456,76	6,90	101,53
II квартал 2021 р.	13784	949	107,39	27,9	494,05	37,29	108,16
III квартал 2021 р.	14194	410	102,97	27,3	519,93	25,88	105,24
IV квартал 2021 р.	15254	1060	107,47	26,9	567,06	47,14	109,07
I квартал 2022 р.	14620	-634	95,84	27,7	527,80	-39,27	93,08

1	2	3	4	5	6	7	8
II квартал 2022 р.	13723	-897	93,86	29,3	468,36	-59,44	88,74
III квартал 2022 р.	14619	896	106,53	29,3	498,94	30,58	106,53
IV квартал 2022 р.	16477	1858	112,71	36,6	450,19	-48,75	90,23
I квартал 2023 р.	15436	-1041	93,68	36,6	421,75	-28,44	93,68
II квартал 2023 р.	17176	1740	111,27	36,6	469,29	47,54	111,27
III квартал 2023 р.	17937	761	104,43	36,6	490,08	20,79	104,43
IV квартал 2023 р.	19231	1294	107,21	36,01	534,05	43,96	108,97

Джерело: сформовано автором
Середня заробітна платня, грн

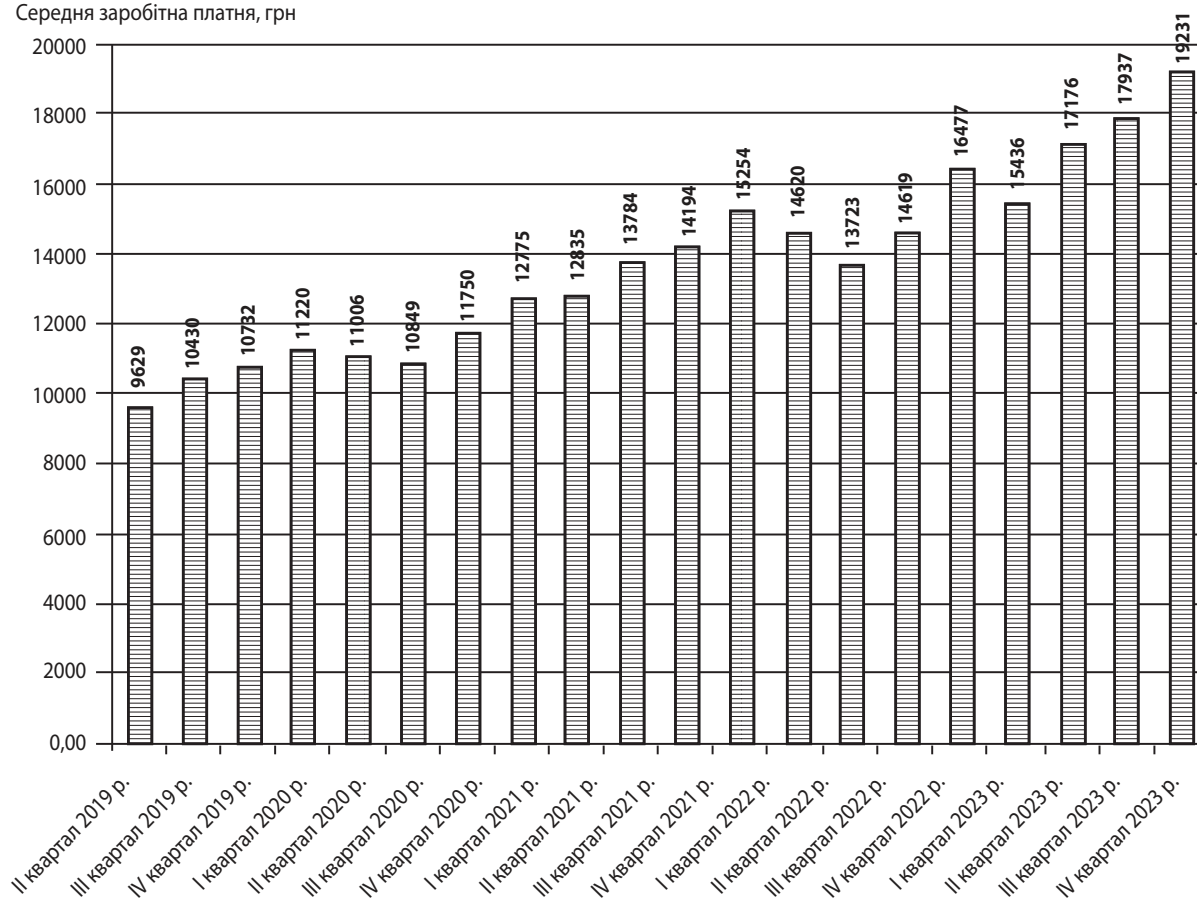

Рис. 1. Динамічний ряд середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр., грн

Джерело: сформовано автором

Динамічний ряд середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. наведено на рис. 2.

Динаміку темпів приросту середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. наведено на рис. 3.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновки про те, як середня заробітна плата змінюється з часом і на неї впливають внутрішні та зовнішні фактори. Незважаючи на підвищення рівня середньої заробітної плати в Україні, він значно нижчий від інших розвинутих країн Європи. Рівень середньої заробітної плати в країнах Європи та України за 2023 р. наведено в табл. 2 та рис. 4 [10; 11].

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що динаміка темпів приросту середньої заробітної плати

в Україні за 2019–2023 рр. практично мала відповідну тенденцію, окрім випадків, коли виникало коливання курсу валют.

На зміну розміру заробітної плати впливають такі фактори: економічні фактори (інфляція, безробіття, економічні зміни); соціальні фактори (зміни в законодавстві, рівень кваліфікації працівників) та політичні фактори (урядові програми, політична ситуація тощо).

Для поглибленого дослідження проблематики проведемо аналіз динамічного ряду залежності розміру середньої заробітної плати та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні за 2019–2023 рр. (табл. 3).

Середня заробітна плата, дол.

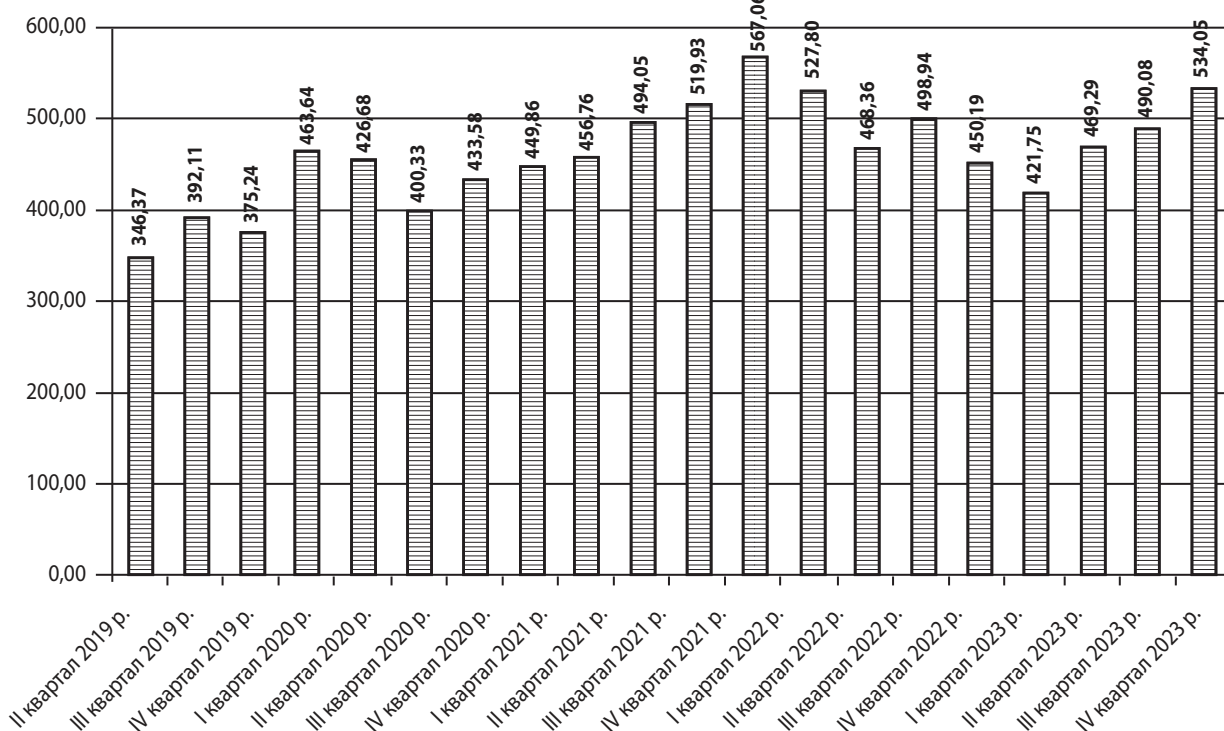

Рис. 2. Динамічний ряд середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр., дол.

Джерело: сформовано автором

Темпи приросту, %

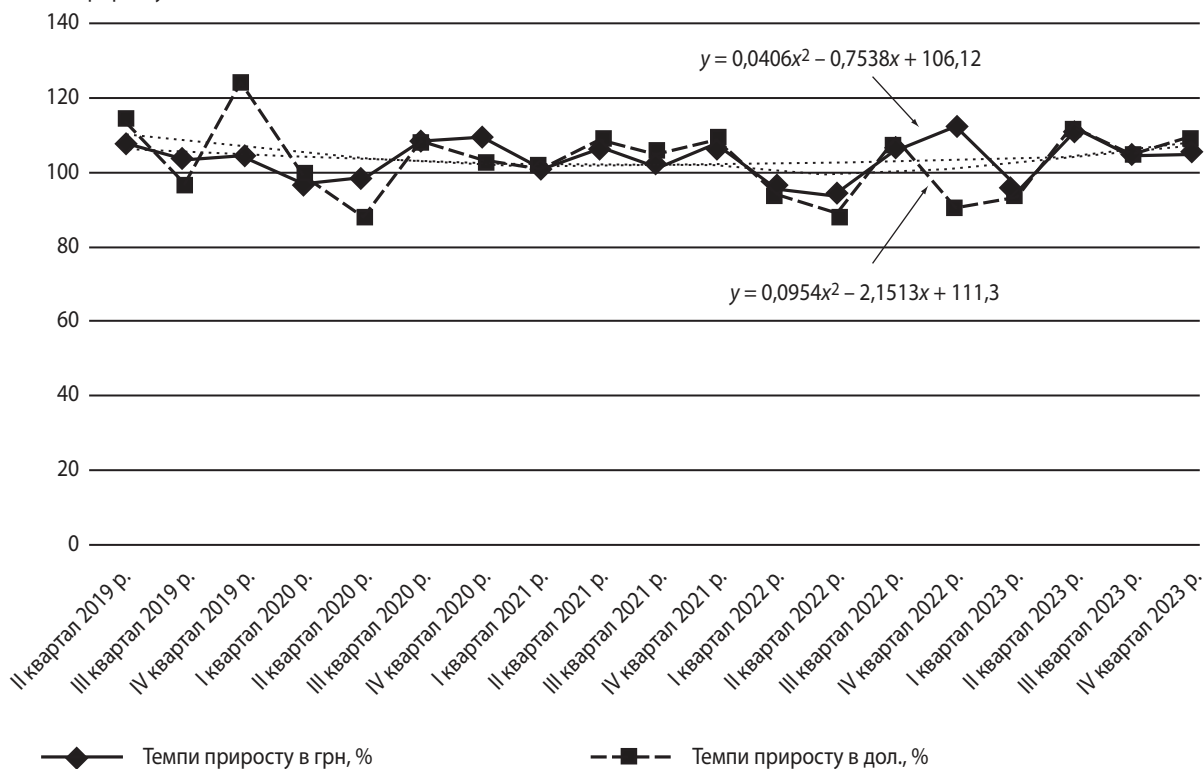

Рис. 3. Динаміка темпів приросту середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. в грн і дол., %

Джерело: сформовано автором

Таблиця 2

Рівень середньої заробітної плати в країнах Європи та України за 2023 р., євро

№ з/п	Країна	Рівень середньої заробітної плати, євро
1	Німеччина	4100
2	Франція	3321
3	Фінляндія	3118
4	Іспанія	2127
5	Італія	2627
6	Австрія	2521
7	Естонія	1741
8	Словаччина	1592
9	Литва	1960
10	Україна	455

Джерело: сформовано автором

Середня заробітна платня, євро

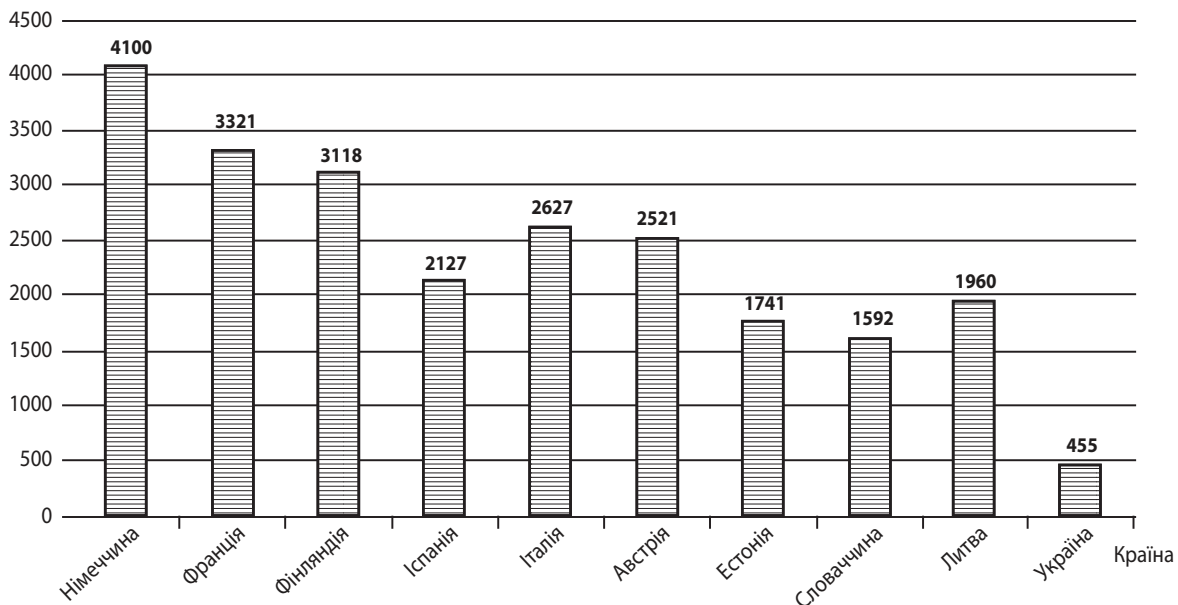

Рис. 4. Рівень середньої заробітної плати в країнах Європи та України за 2023 р., євро

Джерело: сформовано автором

Таблиця 3

Аналіз динамічного ряду залежності розміру середньої заробітної плати та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні за 2019–2023 рр.

Рік	Розмір середньої заробітної плати, грн (Y)	Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок – усього, осіб (X)	Y – Y _{ср}	X – X _{ср}	$\frac{(Y - Y_{ср})}{(X - X_{ср})}$	(X - X _{ср}) ²	(Y - Y _{ср}) ²
2019	11220	79262	-3771,6	11518,4	-43442797,44	132673538,6	14224966,56
2020	12776	78860	-2215,6	11116,4	-24629495,84	123574349	4908883,36
2021	15254	68808	262,4	1064,4	279298,56	1132947,36	68853,76
2022	16477	53221	1485,4	-14522,6	-21571870,04	210905910,8	2206413,16
2023	19231	58567	4239,4	-9176,6	-38903278,04	84209987,56	17972512,36
	14991,6	67743,6	-	-	-128268142,8	552496733,2	39381629,2

Розрахунок коефіцієнта кореляції Пірсона, який розрахований за формулою (1):

$$R_{x,y} = \frac{M[XY] - M[X]M[Y]}{\sqrt{(M[X^2] - (M[X])^2)(M[Y^2] - (M[Y])^2)}} \quad (1)$$

дорівнює: - 0,869, що свідчить про тісну відмінну монотонну залежність показників.

Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена розраховано за формулою (2):

$$p = 1 - 5 \cdot \frac{\sum d^2}{n^3 - n} \quad (2)$$

Виявлено, що зв'язок між ознакою Y та фактором X слабкий та зворотний ($p = -0,90$).

Результати проведеного аналізу залежності розміру середньої заробітної плати та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні за 2019–2023 рр., свідчить про тісну відмінну монотонну залежність.

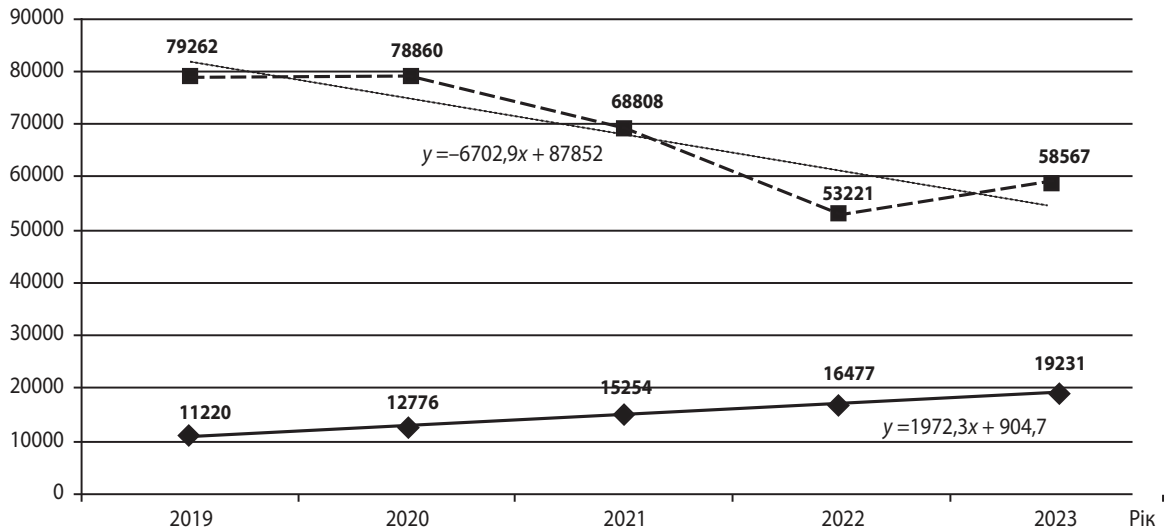

Рис. 5. Залежність розміру середньої заробітної плати та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні за 2019–2023 рр.

Джерело: сформовано автором

Зростання показника виконання наукових досліджень і розробок в Україні включає кілька ключових аспектів: фінансування, структура витрат, результати досліджень, вплив на інновації та економіку країни в цілому. Сучасні тенденції спрямовані на зростання фокусу на прикладних і інноваційних дослідженнях, а саме: підвищення комерційної і практичної значущості наукових досліджень та посилення зв'язків між наукою, державою і промисловістю.

Проблеми, з якими стикається держава у напрямку розвитку наукових досліджень: проблеми з недостатнім фінансуванням науково-дослідних робіт; відтік висококваліфікованих науковців за кордон через відсутність пер-

спектив і належних умов для роботи, а також з активними військовими діями на території України.

Аналіз рівня виконання наукових досліджень і розробок в Україні показує, що хоча є певний прогрес у фінансуванні та структурі витрат, існують і значні проблеми, які потребують вирішення. Політичні рішення, стратегічні ініціативи та ефективне управління потенційними інтелектуальними ресурсами мають вирішальне значення для подальшого соціально-економічного та інноваційно-технологічного розвитку України.

Для більш детального аналізу проведемо діагностику діяльності вітчизняних промислових підприємств (табл. 4).

Таблиця 4

Сукупність вітчизняних промислових підприємств, які обрано для проведення оцінювання трудового потенціалу

№	Назва промислового підприємства	Місце знаходження	Скорочена назва промислового підприємства	ЄДРПОУ
1	2	3	4	5
1	Приватне акціонерне товариство «Київський ремонтно-механічний завод»	м. Київ	ПрАТ «КМРЗ»	01412710
2	Приватне акціонерне товариство «Харківський тракторний завод»	м. Харків	ПрАТ «ХТЗ»	05750295
3	Приватне акціонерне товариство «Завод агротехнічних машин»	м. Запоріжжя	ПрАТ «Агромаш»	00235826
4	Приватне акціонерне товариство «Одеський машинобудівний завод»	м. Одеса	ПрАТ «ОдМЗ»	00165698
5	Приватне акціонерне товариство «Полтавський турбомеханічний завод»	м. Полтава	ПрАТ «ПТМЗ»	00110792
6	Акціонерне товариство «Харківський машинобудівний завод «СВІТЛО ШАХТАРЯ»	м. Харків	АТ «ХМЗ «Світло Шахтаря»	00165712
7	Акціонерне товариство «ТУРБОАТОМ»	м. Харків	АТ «Турбоатом»	05762269
8	Приватне акціонерне товариство «Смілянський машинобудівний завод»	м. Сміла, Черкаська обл.	ПАТ «СМЗ»	14313725

1	2	3	4	5
9	Публічне акціонерне товариство «Дніпропетровський агрегатний завод»	м. Дніпро	ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»	14311614
10	Публічне акціонерне товариство «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання»	м. Суми	ПАТ «Сумське машинобудівне НВО»	05747991
12	Приватне акціонерне товариство «Криворізький завод гірничого обладнання»	м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.	ПАТ «КЗГО»	31550176
13	Приватне акціонерне товариство «Барський машинобудівний завод»	м. Бар, Вінницька обл.	ПАТ «БМЗ»	14307570
14	Публічне акціонерне товариство «Запорізький електроапаратний завод»	м. Запоріжжя	ПАТ «ЗЕАЗ»	14281020
15	Приватне акціонерне товариство «ТРАНСМАШ»	м. Бердичів, Житомирська обл.	ПрАТ «Трансмаш»	01350274

Джерело: сформовано автором

Для проведення аналізу діяльності промислових підприємств, для перманентної оцінки трудового потенціалу як основи формування системи управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств необхідно виокремити складові та їх показники, які наведено в табл. 5.

Для формування підґрунтя ефективної системи управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств доцільно удосконалювати практично-методичне

забезпечення оцінки рівня розвитку трудового потенціалу вітчизняних промислових підприємств, що обумовлює розробку алгоритму методичного підходу до оцінки ефективності використання трудового потенціалу підприємств як основи формування стратегічного розвитку. Запропонований алгоритм методичного підходу оцінки рівня розвитку трудового потенціалу вітчизняних промислових підприємств складається з трьох основних етапів: підготовчого, діагностичного та підсумкового (рис. 6).

Таблиця 5

Складові та показники для оцінки трудового потенціалу вітчизняних промислових підприємств та їх сутність

Складові трудового потенціалу промислових підприємств	Умове позначення складової	Показники трудового потенціалу промислових підприємств	Сутність показника	Умове позначення показників
1	2	3	4	5
Соціально-кадрова	СК	Коефіцієнт чисельності персоналу	Показує, скільки працівників залучено для виробництва одиниці продукції	СК1
		Коефіцієнт плинності кадрів	Відображає відсоток працівників, які залишили підприємство протягом року	СК2
		Коефіцієнт продуктивності праці	Показує, скільки продукції виробляє один працівник	СК3
		Коефіцієнт стабільності персоналу	Демонструє, яка частка працівників залишається на підприємстві протягом тривалого часу	СК4
		Коефіцієнт забезпеченості персоналом	Відображає, наскільки фактична чисельність персоналу відповідає запланованій	СК5
Перспективно-фінансова	PF	Коефіцієнт рентабельності активів	Показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку	PF1
		Коефіцієнт ліквідності	Відображає здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів	PF2
		Коефіцієнт рентабельності продажів	Відображає частку чистого прибутку у доходах від реалізації продукції	PF3
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Показує ефективність використання власного капіталу для генерації прибутку.	PF4
		Коефіцієнт фінансової автономії	Показує частку власного капіталу в загальній сумі активів підприємства	PF5

1	2	3	4	5
Виробничо-прогресивна	VP	Коефіцієнт фондівдачі	Відображає ефективність використання основних виробничих фондів	VP1
		Коефіцієнт матеріаломісткості	Показує, скільки матеріалів витрачається на виробництво одиниці продукції.	VP2
		Коефіцієнт виробничої потужності	Відображає рівень використання виробничих потужностей підприємства	VP3
		Коефіцієнт використання робочого часу	Відображає ефективність використання робочого часу на підприємстві	VP4
		Коефіцієнт завантаженості обладнання	Характеризує ефективність використання обладнання	VP5
Інноваційно-креативна	IK	Коефіцієнт інноваційної активності	Показує частку витрат на інновації в загальній структурі витрат підприємства	IK1
		Коефіцієнт впровадження нових технологій	Відображає частку нових технологій у загальному технологічному арсеналі підприємства	IK2
		Коефіцієнт витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР)	Демонструє частку витрат на НДДКР в загальній структурі витрат підприємства	IK3
		Коефіцієнт освоєння нової продукції	Відображає частку нових продуктів у загальному асортименті продукції підприємства	IK4
		Коефіцієнт інноваційної готовності	Відображає частку проектів, готових до впровадження на підприємстві	IK5
Організаційно-інвестиційна	OI	Коефіцієнт інвестиційної активності	Показує частку інвестицій у розвиток підприємства в загальній вартості активів	OI1
		Коефіцієнт окупності інвестицій (ROI)	Демонструє прибутковість інвестиційних проектів	OI2
		Коефіцієнт капіталовкладень у модернізацію	Показує частку капіталовкладень, спрямованих на модернізацію	OI3
		Коефіцієнт залучених інвестицій	Відображає частку залучених інвестицій у порівнянні з власними коштами підприємства	OI4
		Коефіцієнт інвестиційної стабільності	Демонструє частку постійних інвестицій (наприклад, у будівлі, обладнання) в загальній сумі інвестицій	OI5

Джерело: сформовано автором

Інтегральну оцінку показників ефективності використання трудового потенціалу вітчизняних промислових підприємств може бути розраховано як середнє геометричне за формулою (3).

$$I_{TP} = \sqrt[5]{SK \cdot PF \cdot VP \cdot IK \cdot OI}. \quad (3)$$

Інтегральний показник діяльності промислових підприємств є синтетичною величиною, «рівнодійною» усіх показників, що його характеризують. Чим ближче значення інтегрального показника до одиниці, тим менше неузгодженість між значеннями характеристик та їх еталонними значеннями.

Результати розрахунків і якісний стан загальних інтегральних показників ефективності використання трудового потенціалу вітчизняних промислових за 2010–2023 роки наведено в табл. 6.

Результати аналізу свідчать про те, що вітчизняні промислові підприємства, які діагностувалися, мають задовільний та низький рівень ступеня розвитку та використання трудового потенціалу. Доцільним є розробка та впровадження заходів з формування системи управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств для підвищення рівня їх конкурентоспроможності за рахунок розвитку процесу інноваційності.

Висновок. У статті проаналізовано показники аналізу показників динамічного ряду середньої заробітної плати в Україні. Результати аналізу свідчать те, що динаміка темпів приросту середньої заробітної плати в Україні за 2019–2023 рр. практично мала відповідну тенденцію до зростання, окрім випадків, коли виникало коливання курсу валют. Це підтверджує той факт, що на зміну розміру заробітної плати впливають такі фактори: економічні

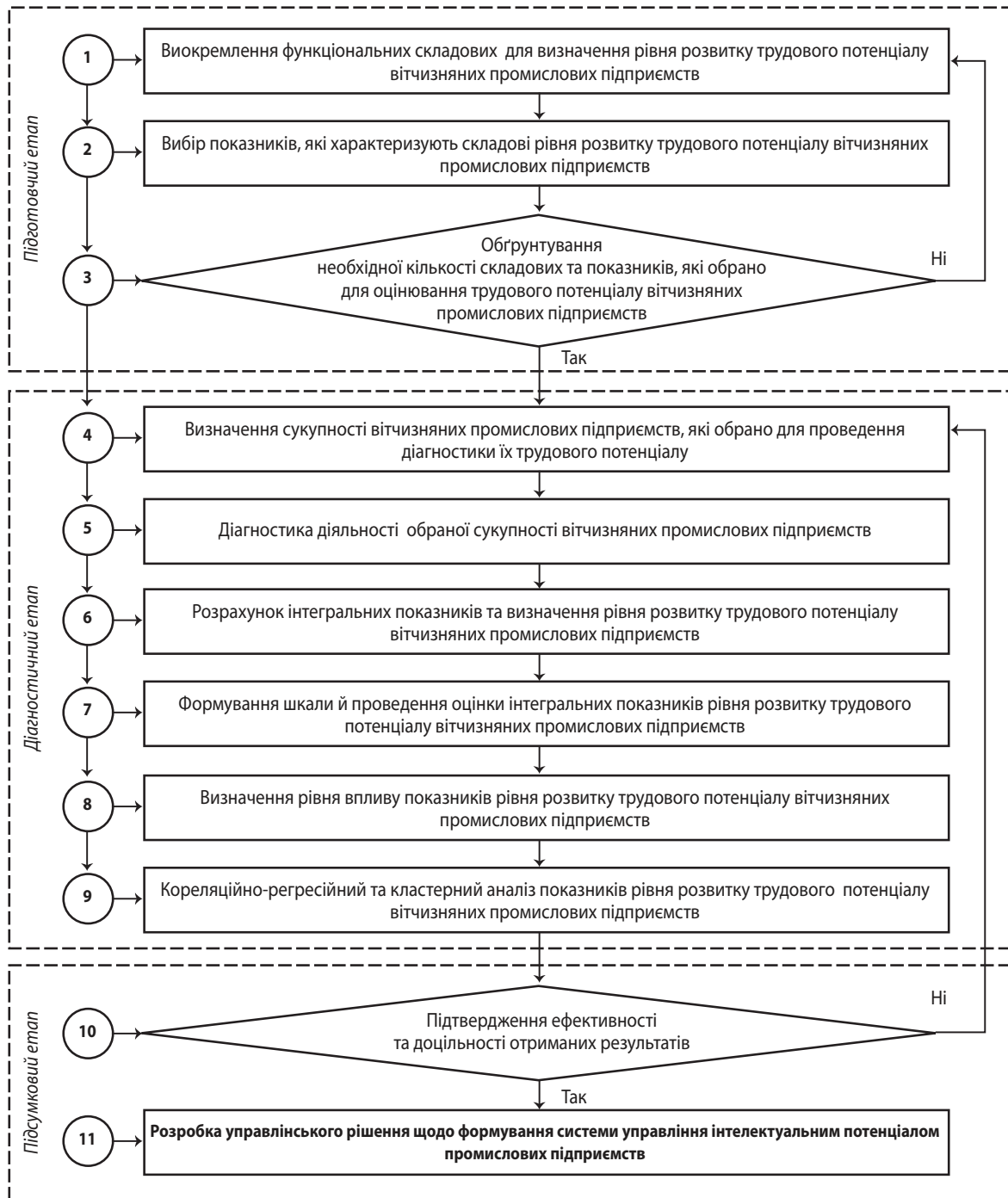

Рис. 6. Алгоритм методичного підходу до оцінки трудового потенціалу вітчизняних промислових підприємств як підґрунтя до розвитку процесу інтелектуалізації потенціалу підприємств

Джерело: сформовано автором

фактори; соціальні фактори та політичні фактори. Незважаючи на підвищення рівня середньої заробітної плати в Україні, він значно нижчий від інших розвинутих країн Європи.

Результати проведеного аналізу показників динамічного ряду залежності розміру середньої заробітної плати та кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні за 2019–2023 рр. свідчать про тісну відмінну монотонну залежність.

Це підтверджує той факт, що зростання показника виконання наукових досліджень і розробок в Україні включає кілька ключових аспектів: фінансування, структура витрат, результати досліджень, вплив на інновації та економіку країни в цілому. Сучасні тенденції повинні бути направлені на зростання фокусу на прикладних і інноваційних дослідженнях, а саме: підвищення комерційної і практичної значущості наукових досліджень та посилення зв'язків між наукою, державою і промисловістю.

Таблиця 6

Загальні інтегральні показники ступеня інноваційної рефлексії машинобудівних підприємств та їх якісний вимір за 2015–2023 рр., (коефіцієнтний вимір)

№	Назва підприємства	Роки								Сер. знач.	Ранг
		2015	2016	2017	2018	2019	2021	2022	2023		
1	ПрАТ «КМРЗ»	0,618	0,610	0,605	0,620	0,599	0,630	0,532	0,515	0,622	2
2	ПрАТ «ХТЗ»	0,260	0,244	0,201	0,278	0,358	0,374	0,425	0,393	0,334	11
3	ПрАТ «Агромаш»	0,435	0,423	0,366	0,371	0,267	0,273	0,394	0,412	0,387	9
4	ПрАТ «ОдМЗ»	0,485	0,487	0,500	0,484	0,471	0,552	0,569	0,531	0,537	4
5	ПрАТ «ПТМЗ»	0,390	0,408	0,393	0,438	0,418	0,374	0,422	0,376	0,424	7
6	АТ«ХМЗ «Світло Шахтаря»	0,576	0,591	0,488	0,574	0,580	0,593	0,506	0,448	0,573	3
7	АТ «Турбоатом»	0,705	0,655	0,669	0,565	0,580	0,593	0,687	0,539	0,624	1
8	ПАТ «СМЗ»	0,255	0,277	0,239	0,256	0,287	0,262	0,276	0,286	0,281	14
9	ПАТ «ДАЗ»	0,420	0,473	0,465	0,448	0,466	0,438	0,450	0,438	0,474	5
10	ПАТ«СМ НВО»	0,243	0,328	0,316	0,349	0,358	0,219	0,265	0,352	0,320	12
11	ПАТ «КЗГО»	0,371	0,391	0,385	0,379	0,390	0,326	0,334	0,357	0,386	10
12	ПАТ «БМЗ»	0,500	0,485	0,421	0,426	0,307	0,314	0,454	0,475	0,445	6
13	ПАТ «ЗЕАЗ»	0,345	0,333	0,276	0,280	0,267	0,319	0,268	0,246	0,307	13
14	ПрАТ «Трансмаш»	0,389	0,491	0,364	0,391	0,333	0,395	0,413	0,389	0,416	8

Джерело: сформовано автором

Для більш детального аналізу в статті проведено діагностику діяльності вітчизняних промислових підприємств та визначено, що вітчизняні промислові підприємства мають задовільний та низький рівень ступеня розвитку та використання трудового потенціалу.

Доцільним є розробка та впровадження заходів з формування системи управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств для підвищення рівня їх конкурентоспроможності за рахунок розвитку процесу інноваційності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ареф'єва О. В. Концептуальні основи адаптивного управління функціонуванням та розвитком підприємств. *Економіка та управління*. 2012. № 3. С. 107–111.

2. Сидорчук О. Стратегія соціальної безпеки України: послідовність формування та напрями реалізації. *Проблеми економіки*. 2019. № 1. С. 176–183.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-176-183>

3. Прохорова В. В., Проценко В. М., Чобіток В. І. Формування конкурентної стратегії підприємств на засадах інноваційно-спрямованого інвестування. Харків: УІПА, 2015. 291 с.

4. Прохорова В. В., Чобіток В. І. Організаційно-управлінське забезпечення реінжинірингу бізнес-процесів на підприємстві в умовах цифровізації. *Бізнес Інформ*. 2021. № 1. С. 279–285. URL: https://www.businessinform.net/article/?year=2021&abstract=2021_1_0_279_285

5. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємства: монографія. Харків: ХДЕУ, 2008. 364 с.

6. Хаустова В. Є., Колодяжна Т. В. Вплив процесів злиттів та поглинань на конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації: монографія. ФОП Лібуркіна Л. М., 2019. 416 с.

7. Babenko V., Baksalova O., Prokhorova V., Dykan V., Ovchynnikova V., Chobitok V. Information and Consulting Service Using in the Organization of Personnel Management. *Estudios de Economía Aplicada*. 2021. Vol. 38-3. No. 1. P. 1–10.

DOI: <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i4.3999>

8. Tulchinskiy R., Chobitok V., Dergaliuk M., Semenchuk T., Tarnovska I. Strategic Guidelines for The Intensification of Regional Development Under the Impact of Potential-Forming Determinants in the Conditions of Digitalization. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21 (8). P. 97–104.

9. Chobitok V., Shevchenko O., Lomonosova O., Kochetkov V., Bykhovchenko V. Application of budget allocation models in the management of investment processes in the context of the digital economy development. *Cuestiones Políticas*. 2021. Vol. 39. No. 71.

DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.35>

10. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org>

11. МІНФІН. URL: <https://index.minfin.com.ua>

REFERENCES

Arefieva, O. V. "Kontseptualni osnovy adaptivnoho upravlinnia funktsionuvanniam ta rozvytkom pidpriemstv" [Conceptual Foundations of Adaptive Management of the Functioning and Development of Enterprises]. *Ekononika ta upravlinnia*, no. 3 (2012): 107-111.

Babenko, V. et al. "Information and Consulting Service Using in the Organization of Personnel Management". *Estudios de Economía Aplicada*, vol. 38-3, no. 1 (2021): 1-10.

DOI: <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i4.3999>

Chobitok, V. "Bykhovchenko Application of budget allocation models in the management of investment processes in the

context of the digital economy development". *Cuestiones Politicas*, vol. 39, no. 71 (2021).

DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.35>

Khaustova, V. Ye., and Kolodiazna, T. V. *Vplyv protsesiv zlyt-tiv ta pohlynan na konkurentospromozhnist ekonomiky v umovakh hlobalizatsii* [The Impact of Mergers and Acquisitions on the Competitiveness of the Economy in the Conditions of Globalization]. Kharkiv: FOP Liburkina L. M., 2019.

MINFIN. <https://index.minfin.com.ua>

Prokhorova, V. V., and Chobitok, V. I. "Orhanizatsiino-uprav-linske zabezpechennia reinzhynirynhu biznes-protseviv na pidpri-
emstvi v umovakh tsyfrovizatsii" [The Organizational and Manage-
rial Provision of Business Processes Reengineering at Enterprise in
the Conditions of Digitalization]. *Biznes Inform*. 2021. [https://www.
businessinform.net/article/?year=2021&abstract=2021_1_0_279_285](https://www.businessinform.net/article/?year=2021&abstract=2021_1_0_279_285)

Prokhorova, V. V., Protsenko, V. M., and Chobitok, V. I. *For-muvannia konkurentnoi stratehii pidpriemstv na zasadakh inno-vatsiino-spriamovanoho investuvannia* [Formation of a Competi-tive Strategy of Enterprises on the Basis of Innovative Investment]. Kharkiv: UIPA, 2015.

Sydorchuk, O. "Stratehiia sotsialnoi bezpeky Ukrainy: posli-dovnist formuvannia ta napriamy realizatsii" [The Social Security Strategy of Ukraine: Sequence of Formation and Implementation Directions]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2019): 176-183.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-176-183>

Trydid, O. M. *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm roz-vytku pidpriemstva* [Organizational and Economic Mechanism of Enterprise Development]. Kharkiv: KhDEU, 2008.

Tulchinskiy, R. et al. "Strategic Guidelines for The Intensifi-cation of Regional Development Under the Impact of Potential-Forming Determinants in the Conditions of Digitalization". *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, vol. 21 (8) (2021): 97-104.

Wikipediia - vilna entsyklopediia. <https://uk.wikipedia.org>

Стаття надійшла до редакції 30.08.2024 р.
Статтю прийнято до публікації 18.09.2024 р.

■